FORVALTNINGSPLAN FOR
BREMSTEIN FYRSTASJON
VEGA KOMMUNE • NORLAND FYLKE

KYSTVERKET

INNHOLD

GENERELL DEL

Kystverkets fyrstasjoner....3
Innledning 3
Fredningsprosessen 3
Fredning av bygningene 3
Fredning av området som helhet 3
Hensynet til den tekniske driften av fyrstasjonen 3
Vernemyndighet 3
Kravet om forvaltningsplan 3
Hensikten med forvaltningsplanen 3
Ny bruk – på fyrenes premisser 4
Vern gjennom bruk – viktigheten av gode leietakere 4
Forholdet mellom fredningsvedtaket og forvaltningsplanen 5
Formidling 5
Generelle retningslinjer for tiltak på fyrstasjonene 5
Krav til dokumentasjon av endringer og større vedlikeholdsarbeider 6
Krav til håndverkere 6
Vedlikeholdshåndbok 6

Noen generelle punkter om antikvarisk bygningsvern og vedlikehold....6
Grunnholdninger til vern 6
Råd for vedlikehold og istandsetting - grunnprinsipper: 6
Vedlikehold – definisjon og faglige prinsipper 6
Større vedlikeholdsarbeider og endringer 7
Tilbakeføring 7

SPESIELL DEL

Bremstein fyrstasjon 8
Kart og situasjonskart 9
Kart over det fredete området 10
Faktaopplysninger om Bremstein fyrstasjon 11
Om Verdensarvområdet 12

Bygningspresentasjoner
1. Fyrtårn 15
4. Bolig 18
6. Naust 22
Landing 25

Det fredete området 26

Vedlegg 1: Oversikt over Kystverkets fyrstasjoner. 27
Vedlegg 2: Fredningsvedtak for Bremstein fyrstasjon. 28
Vedlegg 3: Tilstandsoversikt Bremstein fyrstasjon. 38

Vedlegg 4: Tilstandsanalyse av Bremstein fyrstasjon
1. Fyrtårn 39
4. Bolig 42
6. Naust 45

Forsidefoto: Kystverket 30.5.2013

GENERELL DEL

Tranøy fyrstasjon på Hamarøy, Nordland. Foto: Kystverket.

Kystverkets fyrstasjoner

Innledning

Fyrstasjonene forteller om en spesiell og svært viktig del av norsk historie. Satsingen på utbyggingen av fyrvesenet er en av de største i den norske stats historie, og utbyggingen av fyrstasjonene har bidratt til å utvikle Norge til den sjøfartsnasjon vi har vært og fremdeles er. Fyrstasjonene er også omfattet av en stor og stadig økende interesse, og ikke minst har de ofte en sterkt identitetsskapende funksjon for lokalbefolkningen. De fleste fyrstasjoner er monumenter i kystlandskapet, og Kystverket er som eier forpliktet til å forvalte disse kulturminnene med respekt for dem som har vært med på å bygge opp den maritime infrastrukturen vi i dag forvalter, og med omtanke for dem som kommer etter oss.

Fredningsprosessen

På bakgrunn av ”Nasjonal verneplan for fyrstasjoner”, som kom i 1997, fattet Riksantikvaren i tiden frem til 2001 vedtak om fredning etter kulturminneloven av 83 fyrstasjoner. Av disse er i dag 68 helt eller delvis fremdeles i Kystverkets eie (se oversikten i vedlegg 1). I 2001 besluttet Stortinget at de siste 31 bemannede fyrstasjonene skulle avbemannes, og denne prosessen ble avsluttet i 2006. Gjennom tidene er mange fyrstasjoner solgt, men i St.prp. nr. 29 (2006 – 2007) ble den da pågående avhendingsprosessen stoppet, og det ble bestemt at Kystverket skulle eie fyrstasjonene (med unntak for mulig overføring til Direktoratet for naturforvaltning). Samtidig ble det bestemt at Kystverket skulle stå for utleie slik at fyrstasjonene kunne gjøres tilgjengelige for allmennheten. Dette innebærer at ”vern gjennom bruk” vil være et viktig prinsipp for etatens forvaltning av fyrstasjonene.

Fredning av bygningene

Bygningene på fyrstasjonen er fredet i henhold til § 15 i kulturminneloven. Dette innebærer at det ikke er tillatt å rive bygningene eller deler av disse, eksteriøret må ikke bygges om, heller ikke interiøret der dette er særskilt nevnt. Planløsningen kan ikke endres, og det kan ikke skiftes ut bygningselementer eller materialer. Alt vedlikehold og istandsetting skal utføres med tradisjonelle materialer og metoder tilpasset bygningenes egenart og opprinnelige bygningstekniske løsninger.

Fredning av området som helhet

Området rundt bygningene er fredet i henhold til § 19 i kulturminneloven. Hensikten er å bevare anleggets virkning i landskapet, og sørge for at anleggets karakter blir bevart. Innenfor det fredete området må det ikke settes i verk tiltak eller bruksendring som kan forandre områdets karakter eller på annen måte motvirke formålet med fredningen. Eldre strukturer som gjerder, rekkverk, jordkjellere, tekniske installasjoner osv skal ikke fjernes eller endres uten at det har vært nødvendig kontakt med vernemyndighetene. Det er viktig å bevare stedets egenart, og dette gir også en sentral premiss for hvordan det kan legges til rette for ny bruk av fyreiendommene.

Hensynet til den tekniske driften av fyrstasjonen

I fredningsvedtakene står det at fredningen ikke skal være til hinder for den tekniske driften av fyrstasjonen. Dette betyr imidlertid ikke at Kystverket uten videre kan fjerne eller gjøre endringer på teknisk utstyr, selv om dette er sikkerhetsmessig begrunnet. Andre formuleringer i de forskjellige fredningsvedtakene gjør også at det kan være nyanser i hva som er tillatt og hva som er søknadspliktig. Generelt er det best å gå ut ifra at alle tiltak er søknadspliktig, spesielt i selve fyret, som er interiørfredet. Det er viktig at regionen har en god dialog med vernemyndighetene i en tidlig fase, ikke minst fordi etaten da kan få veiledning slik at planlagte tiltak kan bli gjennomført på en måte som også best mulig ivaretar hensynet til kulturminnet.

Vernemyndighet

Ansvaret for den konkrete oppfølgingen og forvaltningen av fredningsvedtakene for de enkelte fyrstasjoner er delegert fra Riksantikvaren som nasjonal vernemyndighet til fylkeskommunenes regionale kulturminneforvaltning. Det er følgelig fylkeskommunen som skal behandle søknader om dispensasjon ved tiltak som krever slik tillatelse, og det er den aktuelle region i Kystverket som kan sende søknad om dispensasjon.

Kravet om forvaltningsplan

I henhold til kgl. res. av 1. september 2006 skal det utarbeides forvaltningsplan for alle fredede eiendommer i statens eie. I forskrift om fredning av statens kulturhistoriske eiendommer er det bestemt at forvaltningsplanene skal forelegges Riksantikvaren, som skal sikre at innholdet ivaretar formålet med fredningen.

Hensikten med forvaltningsplanen

Forvaltningsplanen skal både gi kunnskap om viktige generelle prinsipper for forvaltningen av fyrstasjonene som fredede kulturminner, og gi forståelse for det helhetlige miljøet og det særpreget som karakteriserer den enkelte fyreiendommen, og som skal ivaretas i vernesammenheng.

Hensikten er å sørge for et best mulig utgangspunkt for å stille de rette spørsmålene og finne de rette løsningene når det gjelder vedlikehold, bruk og utvikling av den aktuelle fyrstasjonen.

Forvaltningsplanen består av en generell del, som er felles for alle fyrstasjonene, og en spesiell del, som omhandler den enkelte fyrstasjon.

Forvaltningsplanens spesielle del vil inneholde:

- Relevante eiendomsdata
- Presentasjon av fyreiendommen som helhet, de enkelte bygninger, anlegg og tekniske installasjoner, og området.
- Vurdering av utviklingsmuligheter for fyrstasjonen som helhet samt for de enkelte bygninger
- Eventuelle spesielle forhold for den aktuelle fyrstasjon
- Bygnings- og konstruksjonsdokumentasjon (foto og tegninger)
- Tilstandsanalyse, eventuelt med konkrete forslag til tiltak
- Historisk dokumentasjon
- Fredningsvedtaket

Når det gjelder historisk dokumentasjon, vil ikke den kunne være uttømmende i forvaltningsplanen for den enkelte fyrstasjon. Det er derfor viktig at man ved planlegging av konkrete tiltak, som tilbakeføring eller formidling, går aktivt inn for å finne ytterligere informasjon. Her vil Senter for eiendom og kultur og Kystverkmusea kunne bistå regionene og leietakerne.

Senter for eiendom og kultur har ansvaret for koordineringen av etatens arbeid med forvaltningsplaner. Utarbeidelsen av de konkrete forvaltningsplanene for de enkelte fyrstasjonene gjøres i nært samarbeid mellom regionene og Senter for eiendom og kultur.

Ny bruk – på fyrenes premisser

Ny bruk gjør det ofte ønskelig og noen ganger nødvendig med endringer av bygninger og tilrettelegging på området. Det er viktig å bruke tid på å vurdere hvordan slike tiltak kan gjøres så skånsomt som mulig, og uten at fyreiendommens egenart blir skadelidende. En liten endring ett sted kan virke harmløs, og det samme kan en annen et annet sted, og en tredje… men summen av disse delene kan bli en dårlig helhet som gir en lite harmonisk utvikling av stedet. Forvaltningsplanen skal bidra til at det blir lettere å ha helheten for øye når mulige endringer vurderes. I gjennomgangen av fyreiendommen som helhet og de enkelte bygninger blir det konkretisert forhold som det vil være viktig å ta hensyn til ved planlegging av større vedlikeholdsarbeider og endringer, og det indikeres mulige bruksområder og utviklingspotensiale som Kystverket mener vil ivareta stedets egenart. Enkelte steder er det naturlig å gi klare føringer om hvor det vil være aktuelt å vurdere tilbakeføring, og eventuelt til hvilken epoke.

Fra Store Torungen. Foto: Kystverket.

Det lar seg oftest gjøre å finne gode løsninger som forener vern med ny bruk, selv om løsningene kan bli annerledes enn det man først så for seg. Å finne slike løsninger krever grundighet, vilje og kompetanse i både planlegging og gjennomføring av arbeidene. Felles samtaler mellom Kystverket som eier, leietaker som bruker, kommunen som forvalter av plan- og bygningsloven og fylkeskommunen som forvalter av fredningsvedtaket, vil ofte være vel anvendt tid – og ikke minst hvis diskusjonene kan finne sted nettopp på fyrstasjonen. Stedet er i høyeste grad part i saken, og kan ofte gi føringer gjennom sin tilstedeværelse!

Vern gjennom bruk – viktigheten av gode leietakere

Kystverket er avhengig av et samarbeid med leietakere som er interessert i å bidra til å ta vare på den viktige kulturarven som fyrstasjonene representerer. Etaten vil i liten grad selv kunne benytte den bygningsmassen som er på fyrstasjonene utover de bygningene som er direkte knyttet til den tekniske driften av navigasjonsinstallasjonen, slik som maskinhus og fyrtårn. Vern gjennom bruk forutsetter et aktørsamarbeid, der gjerne også lokale og regionale myndigheter er engasjert, enten som leietakere, eller som aktive premissleverandører og bidragsytere i utviklingen av stedet.

Kystverket benytter en standard leieavtale ved utleie av fyrstasjoner, også for de som ikke er fredet. Avtalen har følgende generelle formål og forutsetninger:

- Uavhengig av om eiendommen er helt eller delvis fredet, skal eiendommen bevares og sikres som kulturminne, og eiendommens egenart skal bevares.

- Leietaker skal ivareta og videreutvikle allmennhetens adgang til fyreiendommen. Leietakers aktivitet på stedet må tilpasses allmennhetens intereser slik at den ikke kommer i konflikt med disse interessene.
- Leietaker forplikter seg til å holde utleier løpende orientert om planene for utviklingen og bruken av leieobjektet.
- Utleier vil bidra med rådgivning ved videre vedlikehold og istandssetting av leieobjektet. Utleier vil løpende vurdere mulighetene for å bidra til vedlikehold og/eller oppgradering av leieobjektet ut fra de til enhver tid gitte budsjettrammer.
- Leietaker må ikke bruke, eller tillate at andre bruker, leieobjektet til bolig.
- Leietaker forplikter seg til å legge særlig vekt på miljøvern i forhold til bruk og vedlikehold av leieobjektet.

I tillegg skal det formuleres egne punkter som uttrykker formål og forutsetninger for leieforholdet ved den enkelte fyrstasjon. En slik formålsparagraf i en leieavtale understreker nødvendigheten av et nært samarbeid og tett kommunikasjon mellom Kystverket og leietakerne – dette er ikke et vanlig leieforhold, men gjelder samarbeid om et kulturminne!

Avtalen omtaler også samarbeidet om vedlikeholdsarbeidet på fyrstasjonen. Det er Kystverket som i siste instans er ansvarlig for å sette opp arbeidsprogram for det enkelte år og gi nødvendige føringer for hva som skal gjøres og på hvilken måte. Bortsett fra ved kritiske hendelser, slik som ved stormskader, skal ikke leietaker utføre noen tiltak på eiendommen uten at dette er godkjent av eier. Det er også eier som er ansvarlig for at alle nødvendige tillatelser er innhentet fra vernemyndighetene.

Kjeungskjæret fyrstasjon, Sør-Trøndelag. Foto: Kystverket.

Forholdet mellom fredningsvedtaket og forvaltningsplanen

Fredningsvedtaket er styrende for forvaltningen av fyreiendommen, og er rettslig bindende. Forvaltningsplanen er ikke rettslig bindende, men uttrykker Kystverkets vurdering av hva som vil være en naturlig presisering og konkretisering av fredningsvedtaket, og etatens oppfatning av hvordan den fredede eiendommen bør utvikles. Konkrete tiltak kan ikke gjennomføres uten at vernemyndighetene har fattet vedtak om at de kan iverksettes. Det er Kystverket i den enkelte region som søker vernemyndighetene i det aktuelle fylke om tillatelse til tiltak.

Formidling med nytt elementsystem i betong. Foto: Kystverket.

Formidling

Fyrstasjonene er nasjonale kulturminner som skal dokumentere en viktig del av vår maritime kulturarv og Kystverkets historiske innsats for å trygge ferdselen til sjøs. Samtidig er det et mål med fredningen at kunnskap om disse kulturminnene og deres historiske kontekst skal kunne formidles til allmennheten. Det er derfor viktig at all ny bruk bidrar til kunnskapsformidling og opplevelse av historien. Kystverket vil i samarbeid med Kystverkmusea (ved Lindesnes fyrmuseum) lage retningslinjer for utarbeidelse av formidingsplaner for de enkelte fyrstasjonene, i et samspill mellom etaten, etatsmuseene og leietakerne. Det er videre utarbeidet en skiltmal for de fredede fyrstasjonene, for å gi etatens formidling av egen kulturhistorie et helhetlig, nasjonalt preg. Denne skiltmalen vil være styrende for hvordan utendørs informasjon og skilting utformes på de fredede fyrstasjonene. All utendørs informasjon skal godkjennes av Kystverket på forhånd.

Generelle retningslinjer for tiltak på fyrstasjonene

På alle de fredete bygningene skal eksteriøret bevares mest mulig uendret. Enkelte bygninger er svært autentiske, mens andre er sterkt endret og modernisert. Ulike typer tiltak, som tilbakeføring og utskifting av bygningsdeler, vil derfor bli vurdert ulikt fra bygning til bygning.

Interiørene har for de aller fleste av fyrstasjonene ikke et like sterkt formelt vern som eksteriøret – unntaket er selve fyrtårnene, som er interiørfredet. For de øvrige bygningene er planløsning og konstruksjoner normalt omfattet av de enkelte fredningsvedtakene. Imidlertid bør en ved interiørmessige oppgraderinger og endringer legge vekt på å bevare størst mulig autentisitet med tanke på den historie fyrstasjonen skal formidle. Denne intensjonen må samtidig avveies i forhold til behovet for nødvendig bruksmessig oppgradering.

Krav til dokumentasjon av endringer og større vedlikeholdsarbeider

Alle endringer og større vedlikeholdsarbeider på en fredet bygning eller et fredet område skal dokumenteres. En søknad om tillatelse inneholder et minimum av beskrivelse av tiltaket, men dette er ikke tilstrekkelig dokumentasjon. Det vil bli gitt nærmere retningslinjer for hvordan nødvendig dokumentasjon skal utføres og arkiveres.

Krav til håndverkere

Generelt må håndverkere som arbeider på fredete bygninger, ha nødvendig kunnskap og erfaring fra antikvarisk arbeid. Det er viktig å ha den rette holdningen til dette arbeidet, beherske aktuelle teknikker, og å ha faglig grunnlag for å kunne ta riktige valg når det gjelder materialer og metode.

I noen tilfeller vil det være nødvendig med spesialkompetanse for at resultatet skal bli tilfredsstillende. Dette kan være ved restaurering av vinduer, dokumentasjonsarbeid, blanding av maling etter historisk resept, konserveringsarbeider mm. Når vernemyndigheten gir tillatelse til endringer, kan det settes vilkår om at utførende håndverkere har antikvarfaglig kompetanse.

Geitungen fyrstasjon, Rogaland. Foto: Kystverket.

Vedlikeholdshåndbok

Det er behov for å sammenfatte retningslinjer for vedlikehold av fyrstasjonene, både de fredede og de ikke fredede, i en egen vedlikeholdshåndbok, og Kystverket er nå i ferd med å utarbeide en slik veileder. Denne prosessen vil også innebære nær kontakt med ulike vernemyndigheter, for å finne frem til løsninger som i størst mulig grad kan være felles for etatens fredede bygninger. I og med at søknad om dispensasjon avgjøres av den enkelte fylkeskommune, kan tolkning av og praksis i oppfølging av fredningsvedtakene variere noe fra fylke til fylke. En vedlikeholdshåndbok bør kunne bidra til å harmonisere praksis ut fra et nasjonalt perspektiv, selv om den naturligvis ikke vil kunne erstatte kravene til saksbehandling i den enkelte sak.

Noen generelle punkter om antikvarisk bygningsvern

Grunnholdninger til vern

Kulturminner er en viktig del av vår samlete kulturarv. Bygningene dokumenterer tidligere tiders samfunnsforhold, levekår, liv og gjøremål, byggeskikk og håndverksteknikker.
Gamle bygninger er ikke-fornybare ressurser, og de er primærkilder til kunnskap om fortida. Alle andre nedtegnelser, fotografier og registreringer innebærer grader av fortolkning. Bygningene er derfor en unik kilde til kunnskap og et umistelig grunnlag for framtidig forskning, enten det gjelder levekår, byggeteknikk, dekordetaljer eller lignende. Ved framtidig bruk og modernisering er det viktig at vi i minst mulig grad reduserer bygningenes verdi som historisk kilde. Som hovedregel skal man være svært varsom med å fjerne elementer i en fredet bygning – alle de historiske epokene som har nedfelt seg i det fysiske bygningsmiljøet, forteller en historie om bygningens og stedets utvikling. I noen tilfeller kan man imidlertid bli nødt til å prioritere mellom ulike faser. Unntaksvis kan det også vært aktuelt å tilbakeføre en bygning til en dokumentert tidligere tilstand.

Råd for vedlikehold og istandsetting - grunnprinsipper innen bygningsvernet

De viktigste grunnprinsippene er:

- Mest mulig av alle deler av bygningen skal bevares. Derfor må inngrepene ved vedlikehold og utbedring være så små som mulig.
- Det er bedre å vedlikeholde framfor å reparere, og det er bedre å reparere framfor å skifte ut.
- Det må brukes tradisjonelle materialer og metoder, både ved vedlikehold og eventuell utskifting.
- Skjulte deler av bygningen (konstruksjoner) er like viktige å ta vare på som synlige (overflater).
- Hvis man må endre, er det bedre å føye noe til enn å fjerne originale eller gamle deler. Det beste bygningshistoriske ”arkivet” er bygningen selv.
- Gamle ombygginger og endringer av en bygning er ofte viktige å bevare. De kan fortelle om bygningens livshistorie gjennom skiftende stilretninger og bruk.
- Når noe fjernes eller endres, skal aktuell dokumentasjon bli nedtegnet og arkivert. I spesielle tilfeller sikres dokumentasjonen ved lagring av den fjernete bygningsdelen (nærmere retningslinjer vil bli utarbeidet for dette).
- Endringer skal om mulig være reversible. Når behovene endrer seg, kan de nye elementene fjernes og bygningen kan framstå slik den var før endringen.

Vedlikehold – definisjon og faglige prinsipper

Hovedregelen er at løpende vedlikehold utføres uten at vernemyndighetene trekkes inn, mens man må søke tillatelse for endringer. Grensen mellom vedlikehold og endring kan være vanskelig å definere, og ulike aktører kan ha ulik oppfatning av begrepene. Kulturminnevernets definisjon av vedlikehold er snever, i den hensikt å ivareta kulturhistoriske verdier.

Mange eiere har i beste mening utført ”vedlikeholds-arbeid” på en slik måte at vernemyndighetene vurderer dette som endring/inngrep, som i verste fall er skadelig for kulturminnet. Dette kan for eksempel være bruk av for tett maling, som med-fører av-skalling og råteskader, eller utskifting av opprinne-lige bygningsdeler som burde blitt istandsatt av en kyndig restaureringshåndverker. Vedlikeholdet av en fredet bygning er underlagt kulturminneforvalt-ningens overvåkning. Det kan oppstå usikkerhet om hva man kan utføre uten å spørre, og når man må søke om tillatelse.

Hovedprinsippet for vedlikehold av gamle bygninger er å bevare mest mulig av de gamle bygningsdelene og å hindre skader. Dette gjelder både synlige og skjulte konstruksjoner og elementer. Vedlikeholdet skal om mulig skje på samme måte som da huset ble bygget, med samme teknikk, utførelse og materialbruk. I praksis vil dette noen ganger bety merarbeid, andre ganger krever det bare omtanke og kompetanse.

Homlungen fyrstasjon, Østfold. Foto: Kystverket.

Ved å bevare de gamle bygningsdelene og overflatene beholder bygningen sin autentisitet, og dermed sin vitenskapelige kildeverdi og opplevelsesverdi. En kopi kan aldri fullt ut erstatte de opprinnelige bygningsdelene. Selv om kopien er nøyaktig likt utført, er minst to dimensjoner gått tapt:

1. Aldersverdien: Spor av ”tidens tann” er borte. Vi kan ikke lenger berøre de samme materialene som våre forgjengere.

2. Sannhetsgehalten: Hvordan kan våre etterkommere vite at kopien er nøyaktig utført?

Kan de stole på at historien og byggeteknikken som formidles, er identisk med den opprinnelige?

Større vedlikeholdsarbeider og endringer

Det må søkes om tillatelse for større vedlikeholds-arbeider, større reparasjoner og endringer i en fredet bygning. Som oftest blir det gitt tillatelse når endringene er små og tiltaket er nødvendig for fortsatt bruk. Kulturminneforvaltningens oppgave er å passe på at det ikke blir gjort så mange endringer i årenes løp at det til slutt er lite igjen av det opprinnelige huset.

Eksempler på større vedlikeholds-/ istandsettingsarbeider som krever tillatelse:

- endring av utvendig malingtype/farge, fjerning av eldre malinglag, overmaling av dekor og lignende
- vedlikehold av utvendig kledning som innebærer et betydelig omfang utskifting av råteskadet virke
- restaurering av vinduer der det er råteskader som innebærer betydelig innspunsing av nytt virke og forbedring/endring av tekniske løsninger

Eksempler på andre endringer som krever tillatelse:

- utskifting av bygningselementer, som utvendig panel, vinduer og ytterdører
- tildekking eller fjerning av eksisterende utvendige overflater
- oppsetting eller riving av innvendige lettvegger
- installering av våtrom eller kjøkken
- etablering av infrastruktur, rørføringer, ventiler etc.
- fasadeendringer
- oppføring av tilbygg
- tilbakeføring til tidligere dokumenterbar tilstand

Et overordnet prinsipp er at alle endringer om mulig skal gjøres reversible, slik at de i framtida kan la seg tilbakeføre. Endringer og tilføyelser skal kunne fjernes uten at bygningen blir forringet. I praksis kan dette eksempelvis innebære at nye skillevegger festes slik at de lett kan fjernes uten å sette merkbare spor.

Tilbakeføring

Når vernemyndighetene skal vurdere forslag til endringer, vil de ta hensyn til hvilken periode – eventuelt flere perioder – i bygningens historie som fredningen søker å bevare. Hvis det er foretatt endringer i nyere tid, kan det i noen få tilfeller være aktuelt å tilbakeføre bygningen til et tidligere eller opprinnelig utseende. Dette kan gjelde et helt eksteriør, deler av bygningen, enkelte rom eller mindre bygningsdeler og detaljer. Følgende premisser og forutsetninger bør ligge til grunn for at en tilbakeføring skal kunne vurderes:

- Det foreligger sikker, god og tilstrekkelig dokumentasjon (tegninger, fotografier eller lignende) av den opprinnelige situasjonen.
- Tilbakeføring basert på gjetting kan normalt ikke godtas.
- De nyere tilføyelsene som fjernes eller tildekkes, har relativt lav/underordnet verdi.
- Kulturminnet er ikke for sterkt endret. Hus som har fått ny takform, hovedvolum eller lignende bør bevares slik de er. Tilbakeføring av vindustyper og kledning på en bygning med intakt hovedform, kan derimot være aktuelt.

BREMSTEIN
FYRSTASJON
SPESIELL DEL

Foto: Kystverket 30.5.2013

Kart

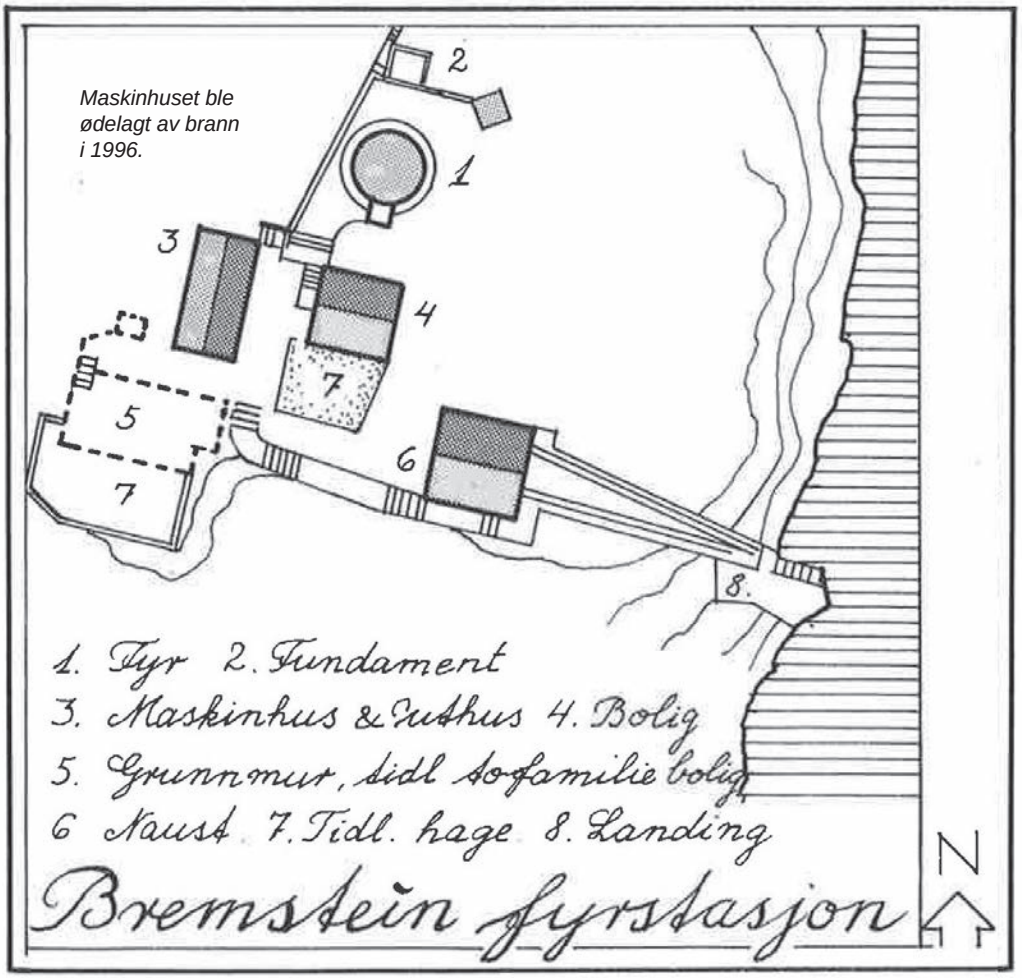

Situasjonskart
Hentet fra fredningsvedtaket.
Tegning: Sven Poulsson.

Kart over fredningsområdet ved Bremstein fyrstasjon:

RIKSANTIKVAREN OSLO

BREMSTEIN FYRSTASJON (STATEN V/ KYSTVERKET)
GNR. 20, BNR. 1, VEGA KOMMUNE

AVGRENSNING AV FREDNINGSOMR.

11. MAI 1998, RIKSANTIKVAREN

©FJELLANGER WIDERØE

Faktaopplysninger om Bremstein fyrstasjon

Eiendomsinformasjon			
Opprettet		1925	
Fylke	Nordland	Region	Kystverket Nordland
Kommune		1815 Vega	
Fyrlistenummer		600000	
Dato for fredningsvedtak		4. januar 1999	
Andre vernebestemmelser		Bremstein fyrstasjon ligger innenfor Vegaøyan verdens-arvområde / UNESCO's verdensarvliste.	
Eiendom (kommunenr., gårdsnr., bruksnr.)		1815/20/1	
Nummer i Askeladden	87614	Grunneier	Privat (Vega skjærgårdspark as)
Utleie		Bremstein Fyr DA	

Oversikt over registrerte bygninger og konstruksjoner

Byggnr. i fredn. vedtaket	Bygnings-type	Bygg-status	GAB-nr.	Nummer i Aske-ladden	Verneklasse / §	Omfanget av fredningen
1	Fyrtårn	Intakt	187703115	87614-1	Klasse 1, kultur-minneloven § 15	Fredningen gjelder bygningens eksteriør og interiør.
4	Bolig	Intakt	187703123	87614-2	Kl.1, kml § 15	Fredningen gjelder bygningens eksteriør, samt interiør med hensyn til opprinnelig hovedstruktur/ romfordeling.
6	Naust	Intakt	187703131	87614-3	Kl.1, kml § 15	Samme som i feltet over.
	Det fredete området				Kl. 1, kml § 19	Fredningsvedtaket omfatter videre et område rundt fyr-stasjonen i henhold til lov om kulturminner § 19. Frednings-området omfatter øya som fyrstasjonen ligger på. Fredningsområdet og de fredete bygningene er avmerket på ved-lagte kart datert 11. mai 1998 og påført Riksantikvarens stempel, se forrige side.

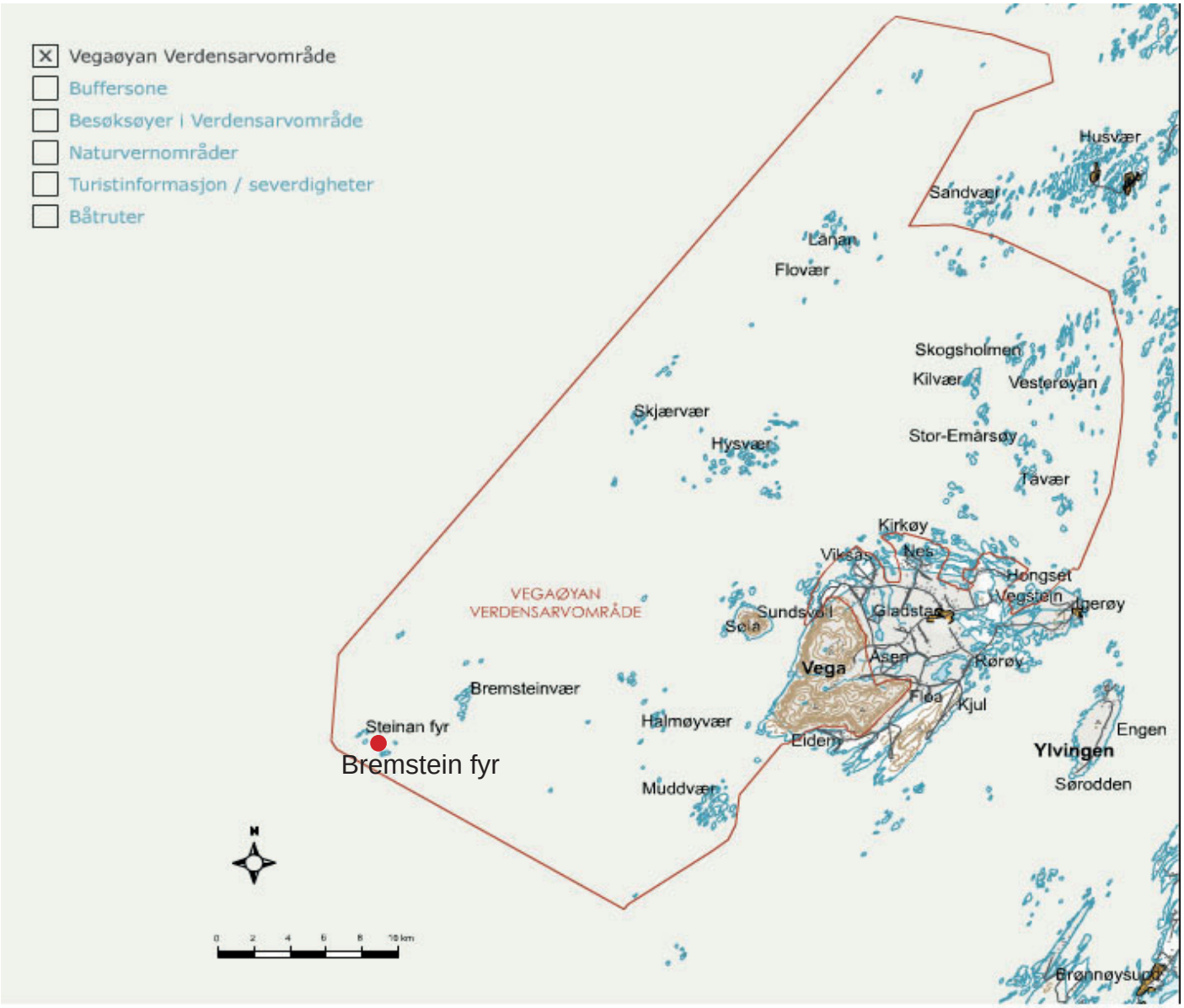

Kart hentet fra info om verdensarvområdet.

Vedtatt på den 28. sesjonen til Verdensarvkomiteen – WHC 04/28 COM/26, p. 42 Committee (Suzhou, 2004)

28 COM 1B.45 Verdensarvkomiteen,

1. Skriver inn Vegaøyan – The Vega Archipelago, Norge, på Verdensarvlisten som kulturlandskap med basis i kultur kriterium (v):

   Kriterium (v): Vegaøyan viser hvordan generasjoner av fiskere og bønder har opprettholdt et bærekraftig levesett i et værhardt havområde nær Polarsirkelen, basert på den nå unike tradisjonen med ærfugldrift, og den er også en hyllest til kvinners bidrag til dunarbeidet.

2. Anmoder myndighetene om å utvikle en spesiell strategisk plan for Verdensarvområdet som kan være et bidrag til kommuneplanen for Vegaøyan. Den bør inneholde:
   a. Målsettinger for støtte til tradisjonelle driftsformer innen landbruket, særlig beiting med sau.
   b. Opprettholdelse av mosaikken i landskapet
   c. Hvordan grunneierne kan bli engasjert i forvaltningen.

3. Anbefaler at myndighetene forplikter seg til å lage en oversikt over ærfuglhusene på øyene og lager en forvaltningsplan for å sikre at disse enestående byggverkene blir bevart.

4. Oppmuntrer myndighetene til å formalisere innsamlingen av den immaterielle kulturhistorien og de tradisjonelle gjøremålene i øyene for å kunne overvåke at de består.

5. Oppmuntrer videre statsparten til å utrede måter å minimere den visuelle forstyrrelsen på landskapet som den store radiomasten på Vega gir.

6. Anbefaler også at statsparten vurderer utvidelse av verdensarvområdet – eller buffersonen – til å inkludere øyer og marine områder i nord og nordøst;

7. Anbefaler videre at statsparten vurderer å erverve forlatte øyer i offentlig eie, der hvor det er passende, for å kunne opprettholde kulturlandskapet og biodiversiteten på disse øyene.

Litt om fyrstasjonens historikk	Fyrstasjonen ble opprettet i 1925 og er et kystfyr. Fyrstasjonen ble finansiert med midler over statsbudsjettet etter at det på 1920-tallet kom krav om et kystfyr til på strekningen Sklinna-Ytterholmen. Fyret ble ikke bygget på grunn av fiskeriene, men først og fremst for å sikre effektiv belysning for skipstrafikken som gikk utaskjærs. Fyrstasjonen ble elektrifisert med strøm fra dieselaggregater i 1961, og automatisert i 1980. 8. mai 1982 ble fyret avfolket, og oppsynet med fyret ble nå gjort av folk som bodde på Vega, og som besøkte fyret med jevne mellomrom.
Vernestatus	Fyrstasjonen er fredet etter kulturminneloven §15 (bygninger) og §19 (området). Bremstein fyrstasjon ligger innenfor Vegaøyan verdensarvområde / UNESCO's verdensarvliste.
Fra Riksantikvarens frednings-begrunnelse	Fyret som er et 27 m høyt støpejernstårn har en dramatisk virkning i havgapet utenfor Vega. Fyrstasjonen har fyrhistorisk verdi med de to linsene. Det er spesielt fyrstasjonens fyrhistoriske verdi med de to linsene Riksantikvaren legger vekt på når det gjelder fyrstasjonens verneverdi. Riksantikvaren finner videre at det er hjemmel for å frede det avsatte området, i henhold til bestemmelsen i § 19. Etter Riksantikvarens oppfatning er det nødvendig å frede hele øya for å oppnå hensikten med områdefredningen, nemlig å bevare virkningen av kulturminnene i miljøet.
Fyrstasjonens egenart, sårbarhet og tålegrense	Bremstein fyr er et kystfyr. Fyrstasjonen ligger i et verdensarvsområde, og dette må det tas tilbørlig hensyn til i tilretteleggelsen til ny bruk.
Kystverkets føringer for ny bruk og videre utvikling	Fyrstasjonen er utleid. Det skal legges opp til en drift der allmenheten får tilgang til bygningene. Bremstein fyrstasjon ligger i Vega verdensarvområde og ny bruk og videre utvikling må skje i henhold til formålet med dette området. Det må legges opp til et samarbeid med styret for og andre aktører innenfor verdensarvområdet.

1. Fyrtårnet

Bygningens navn	Fyrtårn
Nummer i Askeladden	87614-1
GAB nr.	187703115
Byggnr. i fredn.vedtak	1
Byggeår	1925
Byggherre / Arkitekt	Fyrvesenet
Opprinnelig funksjon	Fyrtårn
Fredningsomfang	Interiør og eksteriør
Navigasjonsinstallasjon	Tårnet har hatt to store linseapparater på hvert sitt galleri. Opprinnelig var det et 2. ordens lynblinkapparat + 2. ordens bifyr. Nå er lynblinkapparatet erstattet med en LED topplanterne på taket av fyrtårnet. Bifyret som står i tårnets tredje etasje, har hatt en 2. ordens linse av samme produsent som hovedlykten. Denne ble byttet ut med en foliolinse med lampeskifter ca. år 2000.

Bygningsbeskrivelse	Det 27 m høye støpejernstårnet står på en betongsokkel. Fyret er rødmalt med et hvitt belte. Fyrtårnet har flere opprinnelige elementer bevart, med bl.a. tårntrapp og vaktrom.
Konstruksjon og materialbruk	1. Byggegrunn/drenering: Fjell 2. Fundament: Betongsokkel 4. Utvendige trapper og ramper: Støpt betong 5. Gulv på grunn: Betong 6. Yttervegger: Støpejernsplater 7. Ytterdører: Jernplate 8. Vinduer: Støpejern i tårnet, store enkle glass i fyrlykta.. 9. Tak: Kjegleformet metall platetak 10. Taktekking: Metall plate 11. Takrenner og nedløp: Ingen 12. Beslag: Ingen 13. Takvinduer og luker: Ingen 14. Halvtak og skråtak: Ingen 15. Innervegger: Lett bindingsverk med plate/trepanel. 16. Etasjeskiller: Tregulv på jernbjelker. 17. Innvendige trapper: Støpejernselementer. 18. Piper og ildsteder: Ingen 19. Luker og ventilasjon: Naturlig ventilasjon gjennom ventiler i fyrlykt og lyre i fyrlykt. 20. Galleri og balkong: Støpejern. 3 etasjer med gallerier, et for bifyr, to ved fyrlykta.
Endringshistorikk	Det gamle hovedlinsesystemet er demontert. En lanterne er plassert på toppen av tårntaket. For øvrig få endringer. Etter at det kombinerte uthuset og maskinhuset brant, er tårnets 1. etasje tatt i bruk som maskinrom.
Retningslinjer for videre utvikling	Det er verken nødvendig eller ønskelig med bygningsmessige endringer av fyrtårnet. Det skal normalt ikke være adgang til selve navigasjonsinstallasjonen for andre enn Kystverkets personell. Eventuell tilgang for besøkende skal være regulert i en egen instruks, og skal bare skje i følge med ansvarlig person.
Spesielle forhold vedrørende vedlikehold	Vedlikeholdet skal utføres etter antikvariske prinsipper. Endring av eksisterende eller montering av ny fast innredning / installasjon er søknadspliktig. Dette gjelder også i forbindelse med Kystverkets egen virksomhet.

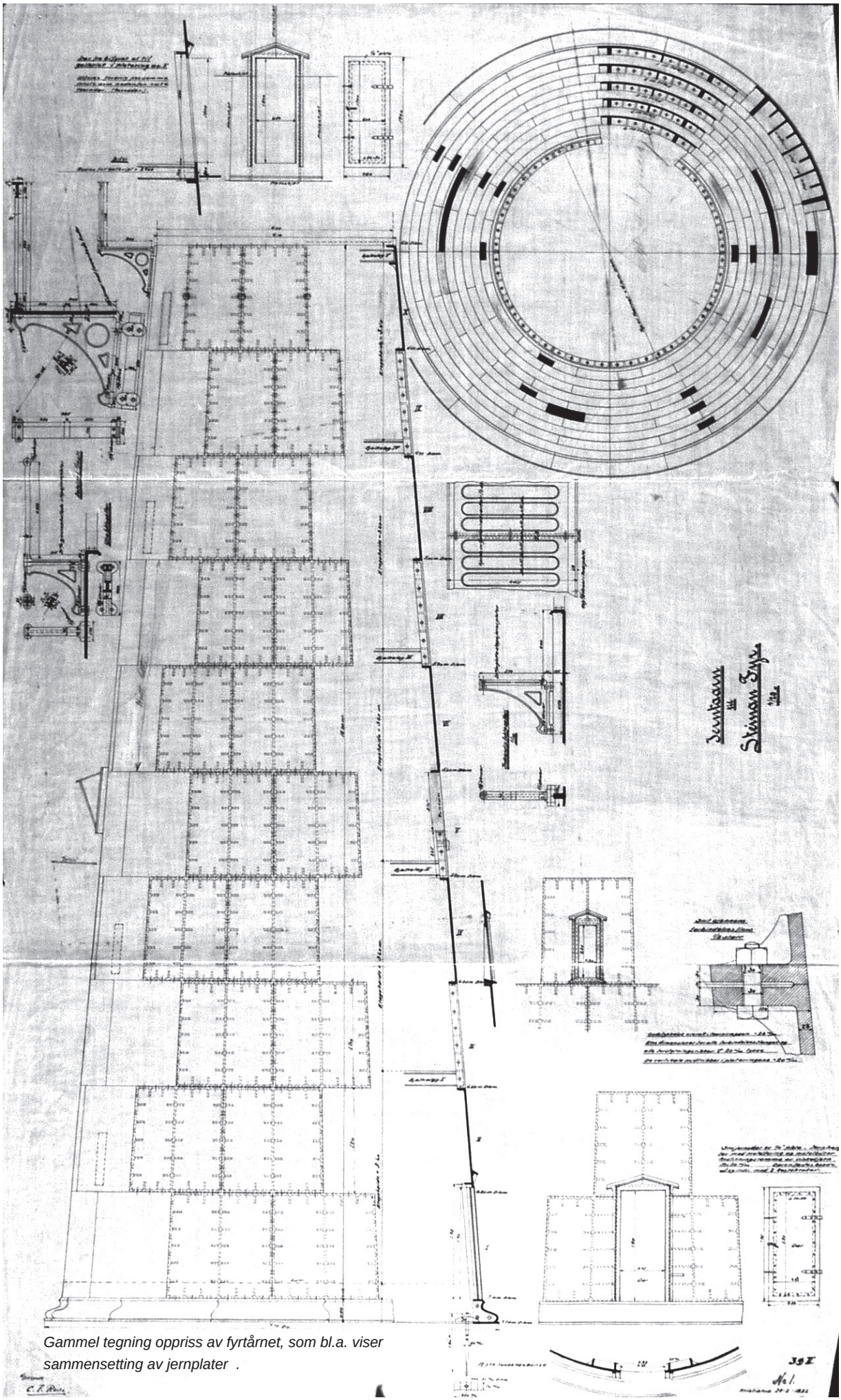

Gammel tegning oppriss av fyrtårnet, som bl.a. viser sammensetting av jernplater .

Over: Fyrtårnet sett fra øst. Kystverket 4.8.2010.

Over: Detalj rekkverk trapp.

Under: Fra tårnets interiør. Innvendig kledning og konsoller. Kystverket 4.8.2010

Under: Innv. trapp. Kystverket 4-8-2010

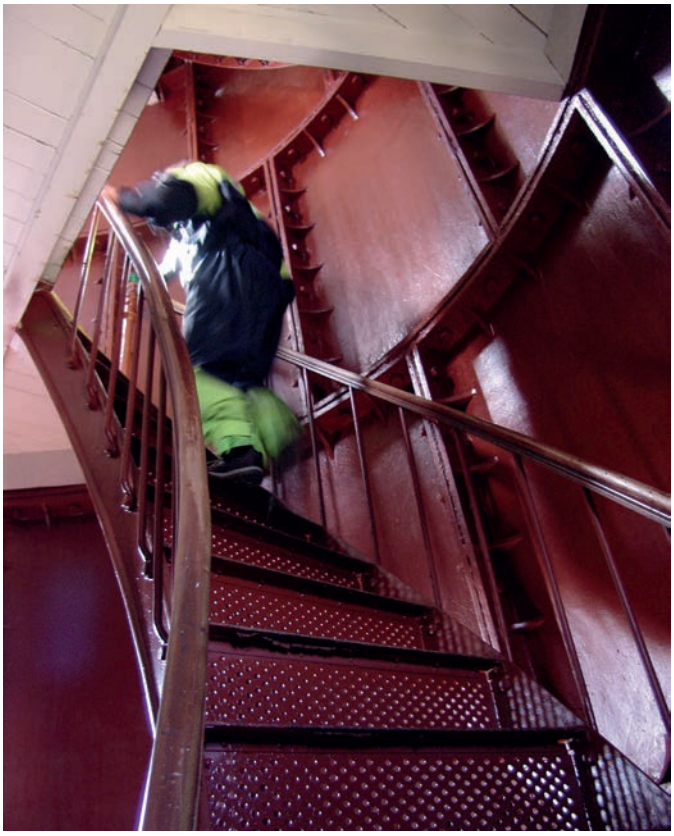

4. Bolig

Bygningens navn	Bolig
Nummer i Askeladden	87614-2
GAB nr.	187703123
Byggnr. i fredn.vedtak	4
Byggeår	1925
Byggherre / Arkitekt	Fyrvesenet
Opprinnelig funksjon	Bolig
Fredningsomfang	Fredningen gjelder bygningens eksteriør, samt interiør med hensyn til opprinnelig hovedstruktur/ romfordeling.

Bygningsbeskrivelse	Boligen har høy grunnmur over bakken. Huset har reisverkskonstruksjon og saltak. Veggene er kledd med hvitmalt høvlet stående trekledning og taket er tekket med lappskifer. Vindusrammene er malt hvite.
Konstruksjon og materialbruk	1. Byggegrunn/drenering: Fjell 2. Fundament: Støpt betong 3. Grunnmur: Betong 4. Utvendige trapper og ramper: Støpt betong. 5. Gulv på grunn: Betong 6. Yttervegger: Reisverk med stående trekledning utvendig. Innvendig: plater og panel. 7. Ytterdører: Isolerte ramtredører. Hvitmalte. 8. Vinduer: 4 og 6-fags sidehengslete trevinduer med 2-lags isolerglass. 9. Tak: Saltak med sperrebind 10. Taktekking: Lappskifer 11. Takrenner og nedløp: Zink takrenner og nedløp. 12. Beslag: Ingen 13. Takvinduer og luker: Ingen 14. Halvtak og skråtak: Ingen 15. Innervegger: Reisverk med plater / trepanel. 16. Etasjeskiller: Bjelkelag med golvbord. 17. Innvendige trapper: Lukket, malt tretrapp. 18. Piper og ildsteder: Pusset teglpipe med jernovener. 19. Luker og ventilasjon: Flere mindre ventilasjonshetter i yttervegger.
Endringshistorikk	Boligen gjennomgikk store endringer i 2011/2012: All eternitt fjernet, taket tekket med ny lappskifer, vinduer skiftet og ytterkledning reparert og komplettert.
Retningslinjer for videre utvikling	Bygningen er godt egnet til ny bruk.
Spesielle forhold vedrørende vedlikehold	Vedlikeholdet skal utføres etter antikvariske prinsipper.

Plan 2. etg.

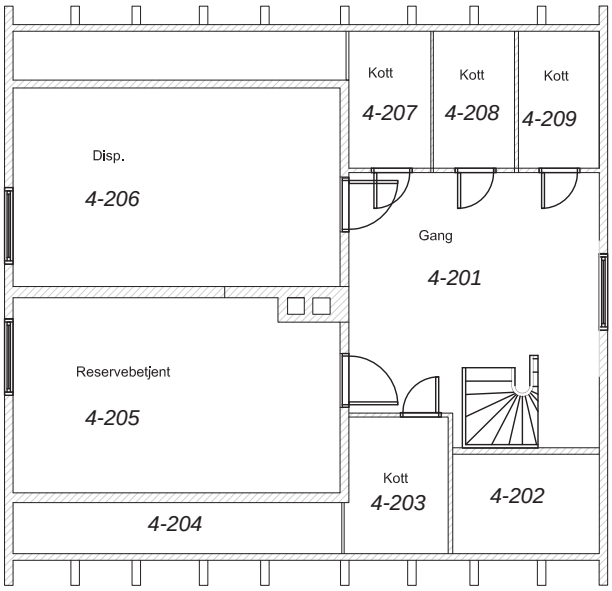

Plantegninger med info hentet fra arbeidstegninger datert 8-2-1962.

Plan 1. etg.

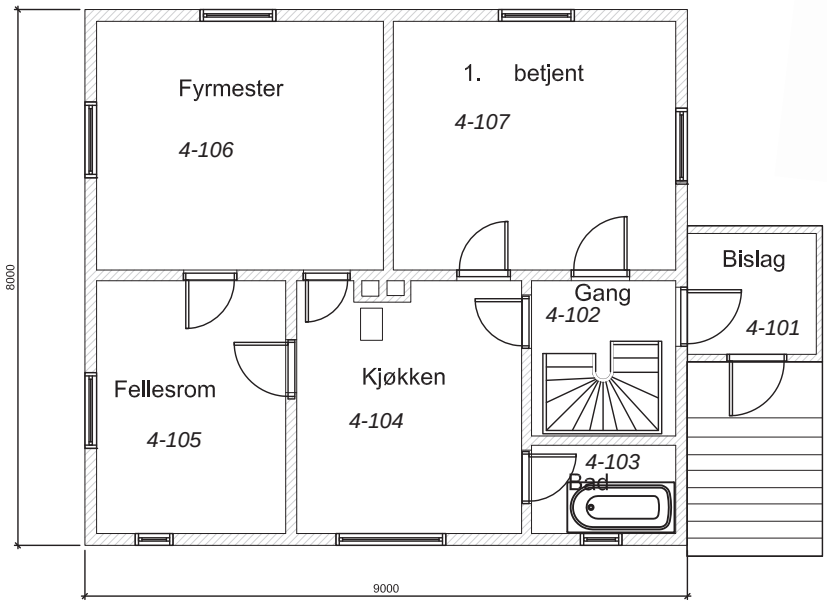

Plan kjeller

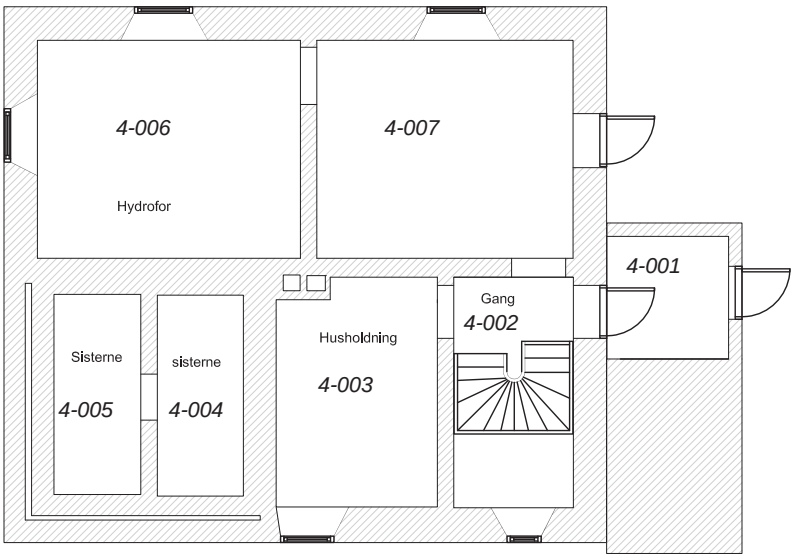

Fasade sørvest. Kystverket 30.5.2013.

Under: Stue etter skifting av vindu. Kystverket 17.1.2012

Øverst: Fasade mot nord. Over: Fasade mot øst. Ø.t.h.: Fasade vest.
Midten t.h.: Fra stue etter skifte av vindu. Foto: Kystverket 17.1.2012.

Undet t.v.: Gang 2. etg med trapp. Under t.h.: Loft.
Begge foto: Kystverket 4.8.2010.

Foto Kystverket 30.5.2013.

6. Naust

Bygningens navn	Naust	Foto: Kystverket 4.8.2010
Nummer i Askeladden	87614-3	
GAB nr.	187703131	
Byggnr. i fredn.vedtak	6	
Byggeår	1925	
Byggherre / Arkitekt	Fyrvesenet	
Opprinnelig funksjon	Naust	
Fredningsomfang	Fredningen gjelder eksteriør samt interiør med hensyn til opprinnelig hovedstruktur/ romfordeling.	
Bygningsbeskrivelse	Naustet er bygget i betong og har slakt saltak. Veggene og taket er malt svart. I gavlveggen mot sjøen har naustet to doble, rødmalte dører. Naustet er avdelt i to rom. Fra naustet til landingen er det to ca. 30 m lange skinneganger til landingen	
Konstruksjon og materialbruk	1. Byggegrunn/drenering: Fjell 2. Fundament: Støpt betong. 4. Utvendige trapper og ramper: Støpt betong 5. Gulv på grunn: Støpt betong 6. Yttervegger: Støpt betong 7. Ytterdører: Tredører, labank. 2 doble dører, rødmalte. 8. Vinduer: Faste vinduer, enkle glass med kobberkarm. 9. Tak: Saltak av støpt betong. 10. Taktekking: Mangler for tiden. Opprinnelig asfalt / takpapp. 11. Takrenner og nedløp: Ingen 12. Beslag: Ingen 13. Takvinduer og luker: Ingen 14. Halvtak og skråtak: Ingen 15. Innervegger: Støpt betong skillevegg mellom de to halvdelene. 16. Etasjeskiller: Ingen 17. Innvendige trapper: Ingen. 18. Piper og ildsteder: Ingen 19. Luker og ventilasjon: Ingen 20. Galleri og balkong: Ingen 21. Diverse: ---	
Endringshistorikk	Lite er forandret.	
Retningslinjer for videre utvikling	Bygningen kan være egnet til ny bruk.	
Spesielle forhold vedrørende vedlikehold	Vedlikeholdet skal utføres etter antikvariske prinsipper.	

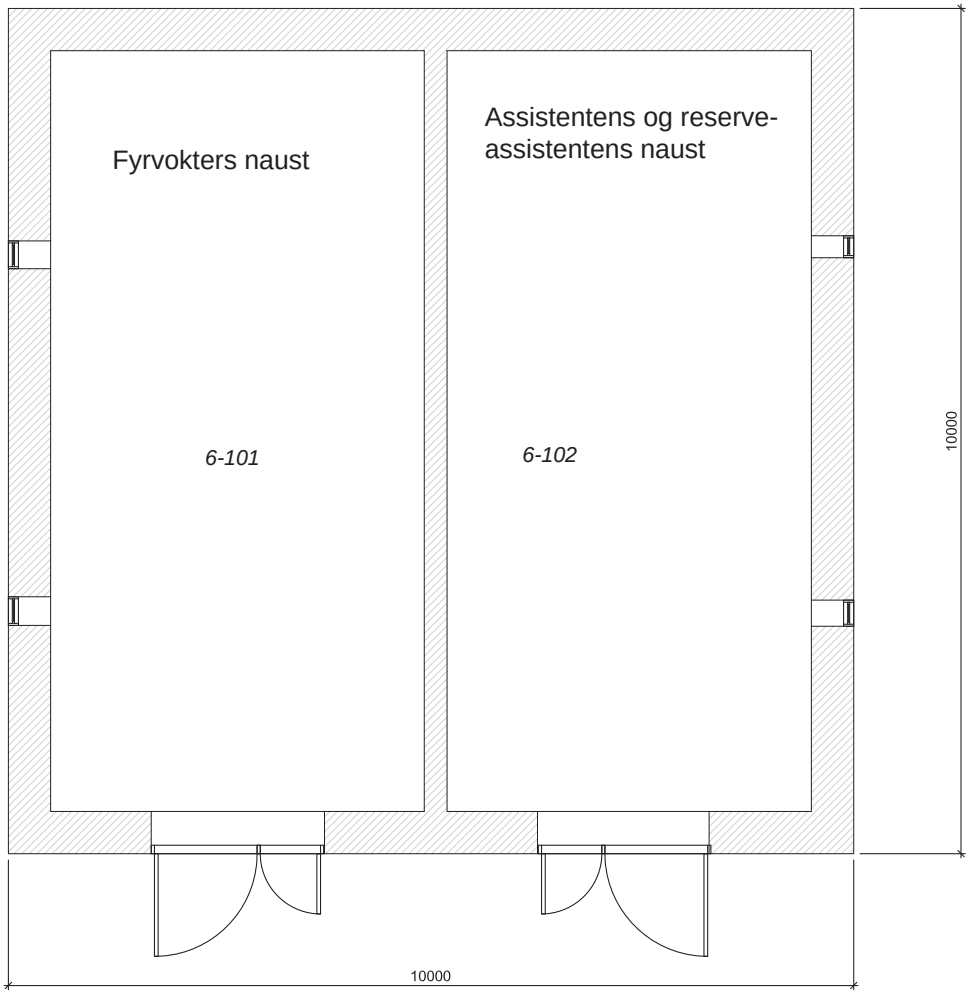

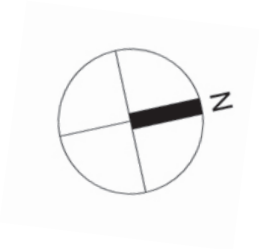

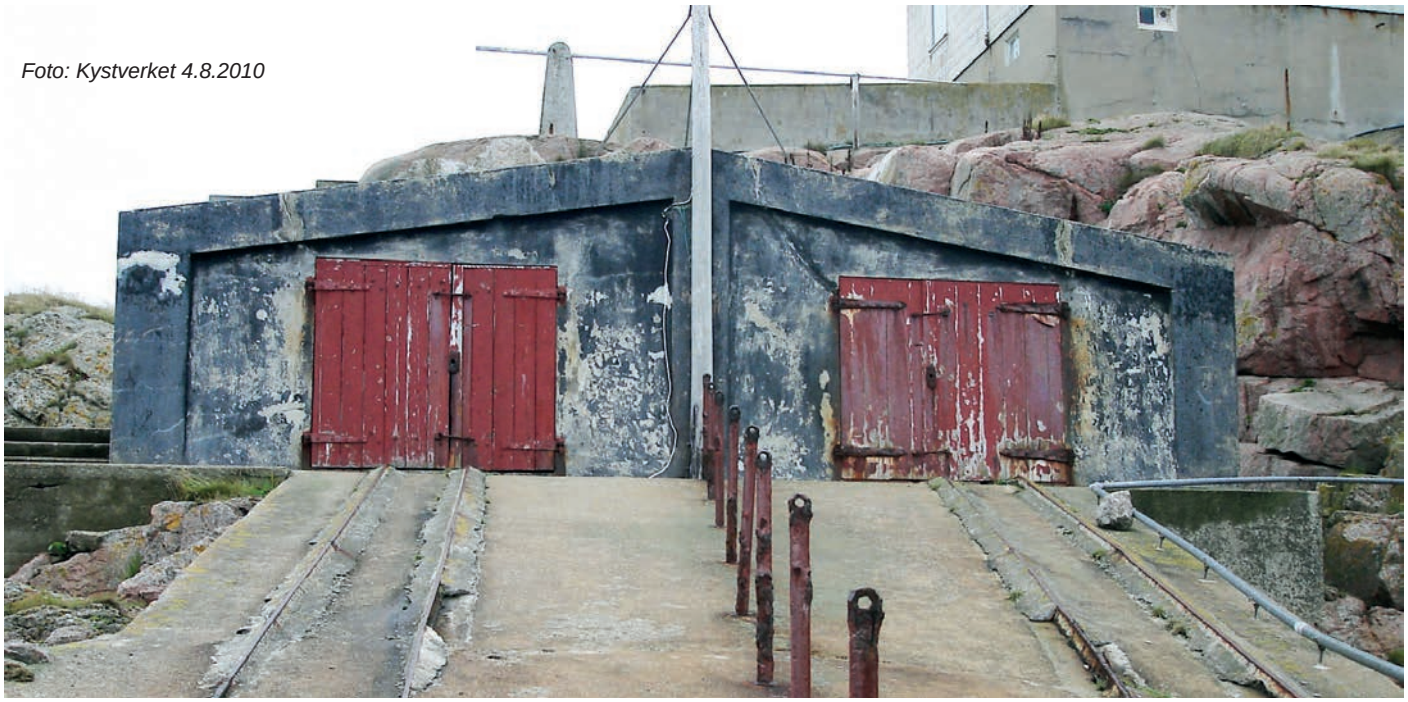

Foto: Kystverket 4.8.2010

Over: Naust og deler av landing og båtopptrekk.

Vindu med kobber-ramme i naustet.

Over og under: Nausttaket av betong.

Alle foto: Kystverket 4.8.2010

Over: Naustrom høyre. Under: Naustrom venstre.

Landing	
Bygningens navn	Landing
Byggnr. i fredn.vedtak	Nevnt under avsnitt om andre objekter innenfor fredningsområdet.
Byggeår	1925
Opprinnelig funksjon	Landing
Fredningsomfang	Fredning som del av områdefredningen.
Beskrivelse	Landing er utført i plass-støpt betong med fortøyningsanordninger og rekkverk mm.
Konstruksjon og materialbruk	Betong, rekkverk av jern, noe treverk.
Endringshistorikk	Lite endring bortsett fra forfall og nedbrytning pga alder og værpåkjenning. Kran mangler.
Retningslinjer for videre utvikling	Landingene er i bruk, så vedlikehold er viktig.
Spesielle forhold vedrørende vedlikehold	Vedlikeholdet skal utføres etter antikvariske prinsipper.

Landingen 17.1.2012.
Foto Kystverket.

Det fredete området

Foto: Kystverket 4.8.2010

Fra Riksantikvarens fredningsvedtak:

Omfanget av fredningen:
Fredningsvedtaket omfatter videre et område rundt fyrstasjonen i henhold til lov om kulturminner § 19. Fredningsområdet omfatter øya som fyrstasjonen ligger på. Fredningsområdet og de fredete bygningene er avmerket på vedlagte kart datert 11. mai 1998 og påført Riksantikvarens stempel, se s. 10.

Innenfor fredningsområdet er det foruten bygningene kulturminner som tufter etter tidligere tomannsbolig, utedo og maskinhus, lemurer, hager, gangvei, rødmalte stangjernsrekkverk og landing i betong.

Formålet med fredningen:
Formålet med fredningen av Bremstein fyrstasjon er å bevare et kulturhistorisk og arkitektonisk verdifullt bygningsanlegg tilknyttet sjøfart, fyrvesen og kystkultur med fyrtårn og øvrige bygninger på fyrstasjonen og området rundt fyrstasjonen.

Etter Riksantikvarens oppfatning er det nødvendig å frede hele øya for å oppnå hensikten med områdefredningen, nemlig å bevare virkningen av kulturminnene i miljøet.

Fredningsbestemmelser:
Innenfor det fredete området må det ikke settes i verk tiltak eller bruksendring som kan forandre anleggets karakter eller på annen måte motvirke formålet med fredningen.

Kystverkets kommentarer:

Skjøtsel av området:
Ved skjøtsel av uteområdet skal det tas utgangspunkt i nåværende, eventuelt tidligere situasjon. Eventuell ny beplantning skal ikke tilføre planter som ikke hørte hjemme på fyrstasjonen da den var bemannet.

Skilting:
All utendørs skilting er søknadspliktig. Det skal legges opp til en nøktern og enhetlig bruk av skilting. Skiltingen skal være i tråd med Kystverkets retningslinjer for skilting, og hovedformålet er formidling av fyrstasjonens historie. Andre offentlige myndigheters skilting skal i størst mulig grad tilpasses Kystverkets skilting.

Oversikt over Kystverkets fyrstasjoner.

Region	Fredete fyrstasjoner	Bygninger i Kystverkets eie	Ikke fredete fyrstasjoner	Bygninger i Kystverkets eie	SUM
Sørøst	20		8		28
	Torbjørnskjær		Struten		
	Homlungen		Strømtangen Fredrikstad		
	Færder		Digerudgrunnen		
	Store Færder (ruin)		Steilene		
	Svenner		Tvistein		
	Stavernsodden		Langøytangen	delvis	
	Jomfruland		Songvår		
	Strømtangen Kragerø		Søre Katland		
	Stavseng				
	Lyngør				
	Ytre Møkkalasset				
	Store Torungen				
	Lille Torungen				
	Homborsund				
	Grønningen				
	Oksøy				
	Ryvingen				
	Hatholmen				
	Lindesnes				
	Lista				
Vest	12		11		23
	Eigerøy	delvis	Lille Prestskjær		
	Feistein		Viberodden		
	Kvitsøy		Flatholmen		
	Geitungen		Fjøløy		
	Utsira		Ryvarden	delvis	
	Røværsholmen		Holmengrå		
	Slåtterøy		Kvanhovden		
	Hellisøy		Hendanes		
	Utvær		Ulvesund		
	Geita		Skongenes		
	Ytterøyane		Kråkenes		
	Stabben				
Midt-Norge	19		16		35
	Runde		Svinøy		
	Grasøyane		Flåvær		
	Hogsteinen		Lepsøyrev		
	Alnes	delvis	Erkna		
	Ulla		Storholmen		
	Ona	delvis	Flatflesa		
	Kvitholmen		Bjørnsund		
	Grip		Hestskjær		
	Haugjegla		Stavenes		
	Sletringen		Tyrhaug		
	Sula	delvis	Skalmen		
	Vingleia		Terningen		
	Halten		Finnvær		
	Kjeungskjær		Asenvågøy		
	Kaura		Grinna		
	Buholmråsa		Gjeslingene		
	Kya				
	Nordøyan				
	Sklinna				
Nordland	10		8		18
	Bremstein		Ytterholmen		
	Åsvær		Træna		
	Myken		Kalsholmen		
	Landegode		Tennholmen		
	Måløy-Skarsholmen		Barøy		
	Tranøy		Moholmen		
	Skrova		Glåpen		
	Skomvær		Værøy		
	Anda				
	Andenes				
Troms og Finnmark	7		3		10
	Hekkingen		Torsvåg		
	Fugløykalven		Fruholmen		
	Slettnes		Helnes		
	Kjølnes				
	Makkaur				
	Vardø				
	Bøkfjord				Tils.
Totalt antall	68		46		114

SAKSBEHANDLER
førstekonsulent Liv Nygaard
DERES REF.

VÅR REF.
98/1804 -7
Ark. B-395

INNVALGSTELEFON
22 94 04 93
DERES DATO

VÅR DATO

- 4 JAN. 1999

TELEFAKS
22 94 04 07

GJENPART

Likelydende brev til:

- Kystverket 4. distrikt
- Didrik Pedersen (grunneier)
- Else Pedersen (grunneier)
- Vega kommune
- Nordland fylkeskommune

BREMSTEIN FYRSTASJON - GNR. 20 BNR. 1 (STATEN V/ KYSTVERKET) - VEGA KOMMUNE

VEDTAK OM FREDNING MED HJEMMEL I LOV OM KULTURMINNER §§ 15 OG 19, JFR. § 22

Med hjemmel i lov om kulturminner av 9. juni 1978 nr. 50 §§ 15 og 19, jfr. § 22, fatter herved Riksantikvaren vedtak om fredning av Bremstein fyrstasjon, gnr. 20 bnr. 1.

Myndighet til å fatte vedtak om fredning er delegert fra Miljøverndepartementet til Riksantikvaren ved departementets vedtak av 30. juni 1989 med endringer fastsatt 23. desember 1992.

Omfanget av fredningen

Fredningsvedtaket omfatter støpejernstårn med fyrlykt og øvrige bygninger på fyrstasjonen i henhold til lov om kulturminner § 15:

1. Fyr
4. Bolig
6. Naust

Tallene refererer seg til vedlagte kart fra «Norges fyr» (Bjørkhaug, Poulsson - Oslo 1986), vedlegg 2.

Fredningen gjelder fyrtårnets eksteriør og interiør og de øvrige bygningenes eksteriør samt interiør med hensyn til opprinnelig hovedstruktur/romfordeling.

Dronningensgate 13
Postboks 8196 Dep, 0034 Oslo
Dok.navn: h:\fyr\nordland\bremstei\vedtak.doc
Telefon: 22 94 04 00 Telefaks: 22 94 04 04 Internett: riksantikvaren@ra.dep.no

Fredningsvedtaket omfatter videre et område rundt fyrstasjonen i henhold til lov om kulturminner § 19. Fredningsområdet omfatter øya som fyrstasjonen ligger på.

Fredningsområdet og de fredete bygningene er avmerket på vedlagte kart datert 11. mai 1998 og påført Riksantikvarens stempel, vedlegg 1.

Formålet med fredningen

Formålet med fredningen av Bremstein fyrstasjon er å bevare et kulturhistorisk og arkitektonisk verdifullt bygningsanlegg tilknyttet sjøfart, fyrvesen og kystkultur med fyrtårn og øvrige bygninger på fyrstasjonen og området rundt fyrstasjonen.

Fredningsbestemmelser

De følgende fredningsbestemmelsene er fastsatt med hjemmel i lov om kulturminner §§ 15 og 19. Bestemmelsene gjelder i tillegg til kulturminnelovens bestemmelser om vedtaksfredete kulturminner fra nyere tid samt forskrift om faglig ansvarsfordeling.

1. Riving
Det er ikke tillatt å rive bygningene eller deler av disse.

2. Ombygging
a) Fyrtårnet
Det er ikke tillatt å bygge om bygningens eksteriør eller interiør.

b) De øvrige bygningene
Det er ikke tillatt å bygge om bygningenes eksteriør eller interiør med hensyn til opprinnelig hovedstruktur/romfordeling.

3. Utskifting av materialer mm.
a) Fyrtårnet
Utskifting av bygningselementer eller materialer, forandring av overflater eller annet arbeid utover vanlig vedlikehold i bygningens eksteriør eller interiør, er ikke tillatt.

b) De øvrige bygningene
Utskifting av bygningselementer eller materialer, forandring av overflater eller annet arbeid utover vanlig vedlikehold i bygningenes eksteriør, er ikke tillatt.

4. Tilbakeføring
Tilbakeføring til opprinnelig eller tidligere utseende kan tillates under forutsetning av at tiltaket kan gjøres på dokumentert grunnlag og etter godkjennelse av forvaltningsmyndighet.

5. Vedlikehold
Vedlikehold og istandsetting skal utføres med tradisjonelle materialer og metoder tilpasset bygningenes egenart og opprinnelige bygningstekniske løsninger.

6. Det fredete området
Innenfor det fredete området må det ikke settes i verk tiltak eller bruksendring som kan forandre anleggets karakter eller på annen måte motvirke formålet med fredningen.

7. Fredningen skal ikke være til hinder for den tekniske drift av fyrstasjonen.

Følger av fredningen

Når det gjelder behandling av fredete områder, bygninger og anlegg, vises det til bestemmelsene i lov om kulturminner §§ 15a-19 og 21 samt fredningsbestemmelsene over.

I henhold til Miljøverndepartementets vedtak om delegering av 30. juni 1989 med endringer av 23. desember 1992 er forvaltningen av fredete områder, bygninger og anlegg lagt til den enkelte fylkeskommune. Riksantikvaren er klageinstans for enkeltvedtak fattet av fylkeskommunen, jfr. forvaltningsloven § 28.

I henhold til lov om kulturminner §§ 15a og 19 kan departementet i særlige tilfelle gi dispensasjon fra fredningen for tiltak som ikke medfører vesentlige inngrep i det fredete kulturminnet eller området. Denne dispensasjonsmyndigheten er i henhold til forskrifter av 23. desember 1992 delegert til den enkelte fylkeskommune.

Fredningen medfører at det må søkes om tillatelse til å sette i verk alle typer bygningsmessige arbeider og utomhusarbeider utover vanlig vedlikehold innenfor det fredete området. Søknad om tillatelse skal sendes fylkeskommunen som avgjør om tiltaket kan iverksettes. Er det tvil om et tiltak er å anse som vanlig vedlikehold, skal fylkeskommunen kontaktes.

Det er eier som har ansvaret for det løpende vedlikehold av fredete bygninger, anlegg og områder.

Bakgrunn for fredningssaken

Fredningen av Bremstein fyrstasjon har sin bakgrunn i et samarbeid mellom Kystdirektoratet og Riksantikvaren om utarbeidelse av en plan for bevaring og bruk av fyrstasjonene i landet. På grunnlag av planen er det valgt ut et representativt utvalg av landets fyrstasjoner som skal vernes gjennom fredning.

Fyrstasjonene langs kysten er markante kulturminner som på en spesiell måte er med på å karakterisere Norge som kyst- og sjøfartsnasjon. Fyrstasjonene har både kulturhistorisk og arkitektonisk verdi; kulturhistorisk ved deres tilknytning til

sjøfart, fyrvesen og kystkultur og arkitektonisk ved deres særegne form og plassering. Oppbyggingen og utviklingen av et landsomfattende fyrsystem med over 200 fyrstasjoner spredt langs hele kysten, er et av de mest omfattende prosjekter den norske stat har gjennomført.

I dag er fyrstasjonene utsatt for store forandringer med hensyn til bruk og drift. Dette har gjort det nødvendig å ta stilling til hvilke fyrstasjoner som skal bevares i sin nåværende form. Gjennom fredning vil Riksantikvaren legge antikvariske prinsipper og retningslinjer til grunn for den videre behandling og bruk av fyrstasjonene. Dessuten ønsker Riksantikvaren at fyrstasjonene skal ha fredningsstatus som kulturminner av nasjonal verdi og interesse.

Eiendomsforhold. Reguleringsmessig status

Staten v/Kystvèrket står som eier av Bremstein fyrstasjon. Grunneiere av gnr. 20 bnr.1 hvor fyrstasjonen ligger er Didrik Pedersen og Elsa Pedersen med en 1/2 del hver.

Fyrstasjonen ligger innenfor et område som er avsatt til LNF - område (landskaps,- natur- og friluftsområde) i kommunenes tidssoneplan (forløper til kommuneplan).

Bremstein fyrstasjon som kulturminne. Beskrivelse av anlegget

Bremstein ligger på Geiterøya i Steinan på Helgelandskysten. Fyrstasjonen ble opprettet i 1925 og er et kystfyr. Fyret som er et 27 m høyt støpejernstårn, har en dramatisk virkning i havgapet utenfor Vega. Bolighuset og maskin-/uthuset ligger tett samlet ved fyrtårnet, mens naustet ligger noe nedenfor mot sjøen. Landingsforholdene er gode i godt vær.

Det 27 m høye støpejernstårnet (1) står på en betongsokkel. Fyret er rødmalt med et hvitt belte. Tårnet er spesielt med sine to store linseapparater på hvert sitt galleri. Hovedlykten som står i toppen av tårnet, består av en stor, fransk 2. ordens lynblinkelinse. Bifyret som står i tårnets tredje etasje, har en 2. ordens linse av samme produsent som hovedlykten. Begge lyktene er intakt. Fyrtårnet har flere opprinnelige elementer bevart, med bl.a. tårntrapp og vaktrom.

Boligen (4) har høy grunnmur over bakken. Huset har reisverkskonstruksjon og saltak. Veggene er kledd med eternittplater og taket er tekket med lappskifer. Vindusrammene er malt hvite.

Naustet (6) er bygget i betong og har slakt saltak. Veggene og taket er malt svart. I gavlveggen mot sjøen har naustet to doble, rødmalte dører. Naustet er avdelt i to rom. Fra naustet til landingen er det to ca. 30 m lange skinneganger til landingen.

Innenfor fredningsområdet er det foruten bygningene kulturminner som tufter etter tidligere tomannsbolig, utedo og maskinhus, lemurer, hager, gangvei, rødmalte stangjernsrekkverk og landing i betong.

Fyrstasjonen ble automatisert og avfolket i 1980.

Nærmere beskrivelse

For nærmere beskrivelse av Bremstein fyrstasjons historie vises det til vedlagte utdrag fra «Norges fyr» (Bjørkhaug og Poulsson - Oslo 1986), vedlegg 2.

Vurdering av kulturminnet. Begrunnelse for fredningsvedtaket

«Nasjonal verneplan for fyrstasjoner»s vurdering

I «Nasjonal verneplan for fyrstasjoner» er det gitt følgende vurdering av Bremstein fyrstasjon:

«Fyret som er et 27 m høyt støpejernstårn har en dramatisk virkning i havgapet utenfor Vega. Fyrstasjonen har fyrhistorisk verdi med de to linsene.»

Det følger av lov om kulturminner § 15 at Riksantikvaren kan frede byggverk og anlegg eller deler av dem av kulturhistorisk eller arkitektonisk verdi. Videre kan Riksantikvaren i henhold til lov om kulturminner § 19 frede et område rundt et fredet kulturminne så langt det er nødvendig for å bevare virkningen av kulturminnet i miljøet.

På bakgrunn av vurderingene ovenfor finner Riksantikvaren at Bremstein fyrstasjon er et så verdifullt bygningsanlegg i både kulturhistorisk og arkitektonisk sammenheng at det oppfyller betingelsene for fredning etter bestemmelsen i § 15. Det er spesielt fyrstasjonens fyrhistoriske verdi med de to linsene Riksantikvaren legger vekt på når det gjelder fyrstasjonens verneverdi.

Riksantikvaren finner videre at det er hjemmel for å frede det avsatte området, i henhold til bestemmelsen i § 19. Etter Riksantikvarens oppfatning er det nødvendig å frede hele øya for å oppnå hensikten med områdefredningen, nemlig å bevare virkningen av kulturminnene i miljøet.

Saksgang frem til fredningsvedtaket

Varsel om igangsettelse av fredningssak ble i samsvar med lov om kulturminner § 22.1 meddelt Kystverket 4. distrikt, Vega kommune og Nordland fylkeskommune i brev av 6. september 1995. Samtidig ble meldingen kunngjort i Nordlandsposten og Nordlands Framtid. Det er ikke kommet inn uttalelser til varselet.

Det ble deretter utarbeidet fredningsforslag som ble sendt på høring til berørte parter i brev av 17. juni 1998. Forslaget ble samtidig lagt ut til offentlig ettersyn i Vega kommune, Nordland fylkeskommune samt kunngjort i Norsk lysingsblad, Nordlandsposten og Nordlands Framtid. Det er ikke kommet inn uttalelser til fredningsforslaget.

Fredningsforslaget av 17. juni 1998 ble i brev av 19. oktober 1998 oversendt Vega kommune for behandling i kommunestyret.

Riksantikvaren har mottatt brev av 3. desember 1998 fra Vega kommune. Vega kommune vedtok å godkjenne fredningsforslaget av Bremstein fyr. På bakgrunn av ovenstående begrunnelse finner Riksantikvaren det riktig å fatte vedtak om fredning av Bremstein fyrstasjon.

Opplysning om klageadgang og tinglysing

Riksantikvarens fredningsvedtak kan påklages til Miljøverndepartementet, jfr. forvaltningslovens § 28. Eventuell klage skal stiles Miljøverndepartementet, men sendes Riksantikvaren. Klagesfrist er 3 uker innen mottakelsen av fredningsvedtaket.

Fredningsvedtaket vil bli tinglyst av Riksantikvaren i samsvar med lov om kulturminner § 22.5.

Vennlig hilsen

Nils Marstein
riksantikvar

Unni Grønn

Vedlegg:
- Kart, datert 11. mai 1998
- Kopi av utdrag fra «Norges fyr» (Bjørkhaug, Poulsson - Oslo 1986), vedlegg 2.

Gjenpart m/vedlegg:
- Miljøverndepartementet
- Kystdirektoratet
- Nordland fylkeskommune, Kulturetaten
- Fylkesmannen i Nordland, Miljøvernavd.

Likelydende brev til:

Kystverket 4. distrikt
Postboks 23
8310 Kabelvåg

Didrik Pedersen
Nes
8980 Vega

Elsa Pedersen
Kirkøy
8980 Vega

Vega kommune
Postboks 10
8980 Vega

Nordland fylkeskommune
Prinsensgt. 100
8002 Bodø

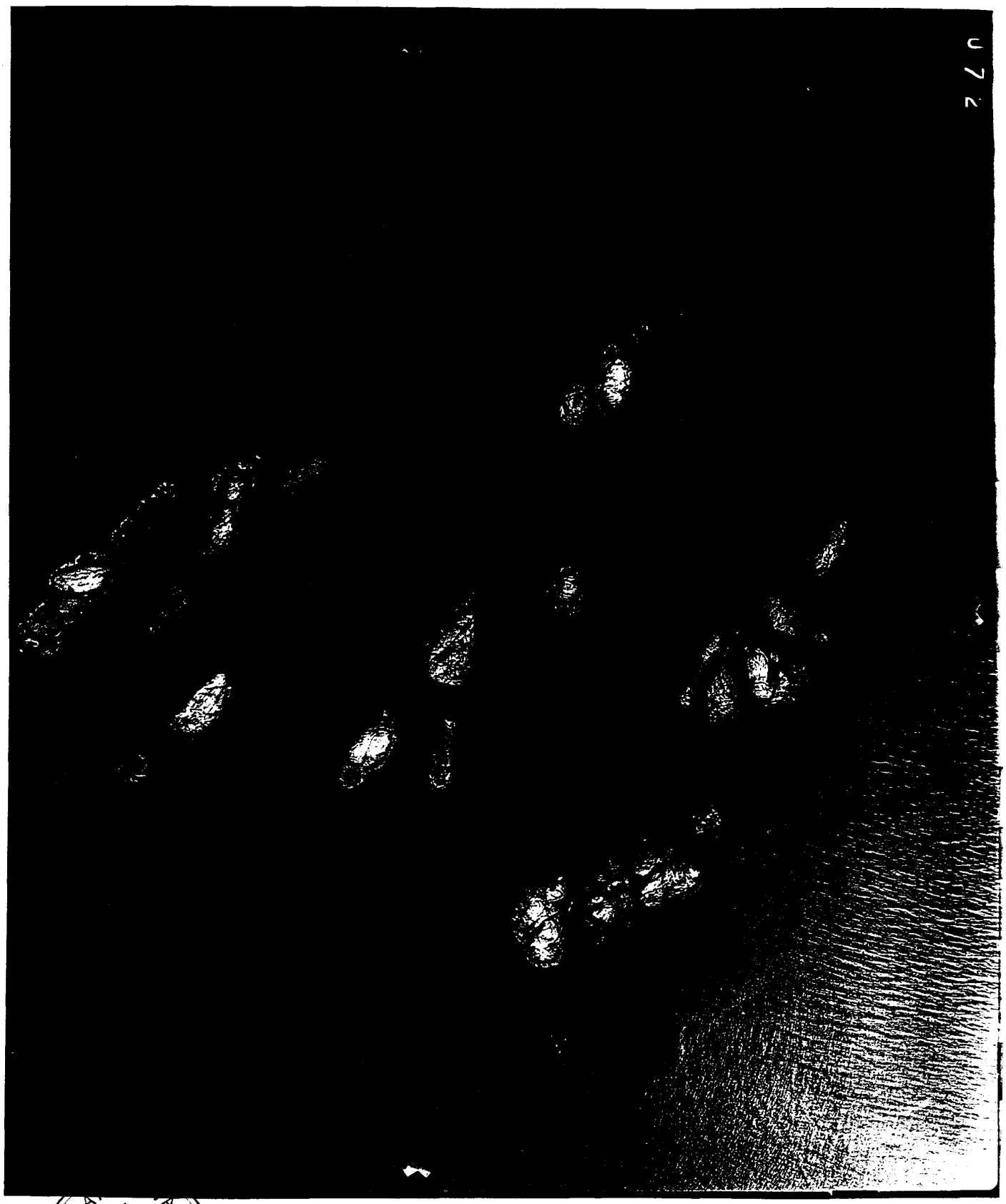

BREMSTEIN FYRSTASJON (STATEN V/ KYSTVERKET)
GNR. 20, BNR. 1, VEGA KOMMUNE

AVGRENSNING AV FREDNINGSOMR.

11. MAI 1998, RIKSANTIKVAREN

©*FJELLANGER WIDERØE*

N

Bremstein fyrstasjon

Brem kommer av *brim*, brukt om høye holmer og skjær

BELIGGENHET:
På Geiterøy i Steinan, ca. 28 km vest av Vega. 65 35,8 11 17,3. Vega kommune

OPPRETTET:
1925

FYRBYGNING:
Hovedfyr: Rødt jerntårn med hvitt belte, 27,0 m
Bifyr: I samme tårn, 14,0 m

LYSKARAKTER:
Hovedfyr: 3 lynblink hv. 40. sek. Hvitt.
Bifyr: Grp.okk. 3 fm. Sektorer: 2 hvite, 4 fargede

LYSSTYRKE:
Hovedfyr: 3 370 000 cd (2. orden)
Bifyr: 69 000 cd (2. orden midtparti)

LYSETS HØYDE:
Hovedfyr: 41,5 m over høyvann
Bifyr: 28,5 m over høyvann

LYSVIDDE:
Hovedfyr: 18,0 n mil
Bifyr: 15,9 n mil

BRENNETID:
29.7.—8.5.

Over: *Bremstein fyrtårn og bolig sett fra syd. Foto 1981.*
Nederst: *Fyret sett fra vestsydvest. Tegning etter blyantskisse 1981.*

Geiterøy er en av en gruppe små øyer i Steinan som ligger ca. 3 n mil sydvest for den større øygruppen Bremstein. Allerede i 1899 ble det etablert en fyrlykt på Heimøy i Bremstein, fulgt i 1909 av to fyrlykter, en på Geiterøy i Steinan og en på Nordholmen i Bremstein. De tre fyrlyktene var opprettet av hensyn til fiskeriene. De ble betegnet som fiskefyr i eldre fyrlister. For å understreke det vanskelige farvannet her, ble det i fyrlistene tatt inn en advarsel i uthevet trykk: «NB. Bør ikke benyttes av fremmede.»

Når det på 1920-tallet kom krav om et fyr, var dette ikke på grunn av fiskeriene, men for utenskjærsfarten. Mellom Sklinna og Ytterholmen fyr er det en strekning på 50 n mil som på denne tiden praktisk talt manglet effektiv belysning for skipsfarten. Under stortingsdebattene hadde det flere ganger vært fremholdt nødvendigheten av en bedre belysning på helgelandskysten.

På budsjettet for 1921—22 ble det bevilget et første terminbeløp på kr. 100 000,- av et samlet beløp på kr. 530 000,- til fyrbygning på Bremstein. Beløpets størrelse må ses dels på bakgrunn av høy inflasjon og dels byggestedets utsatte beliggenhet. Den ensomme beliggenheten var også grunnen til at man her valgte ikke å bygge familiestasjon. Betjeningen skulle være fyrvokter, assistent og reserveassistent, den sistnevnte med åtte måneders årlig tjeneste, senere øket til full årstjeneste.

Det ble satt opp et støpejernstårn med et 2. ordens lynblinkapparat plassert i tårnlykten. I tårnets tredje etasje ble det montert et 2. ordens (midtparti av linsen) fyrapparat som bifyr.

Geiterøy var statseiendom, men byggetomtene for bolig og uthus måtte velges med omhu, alt etter

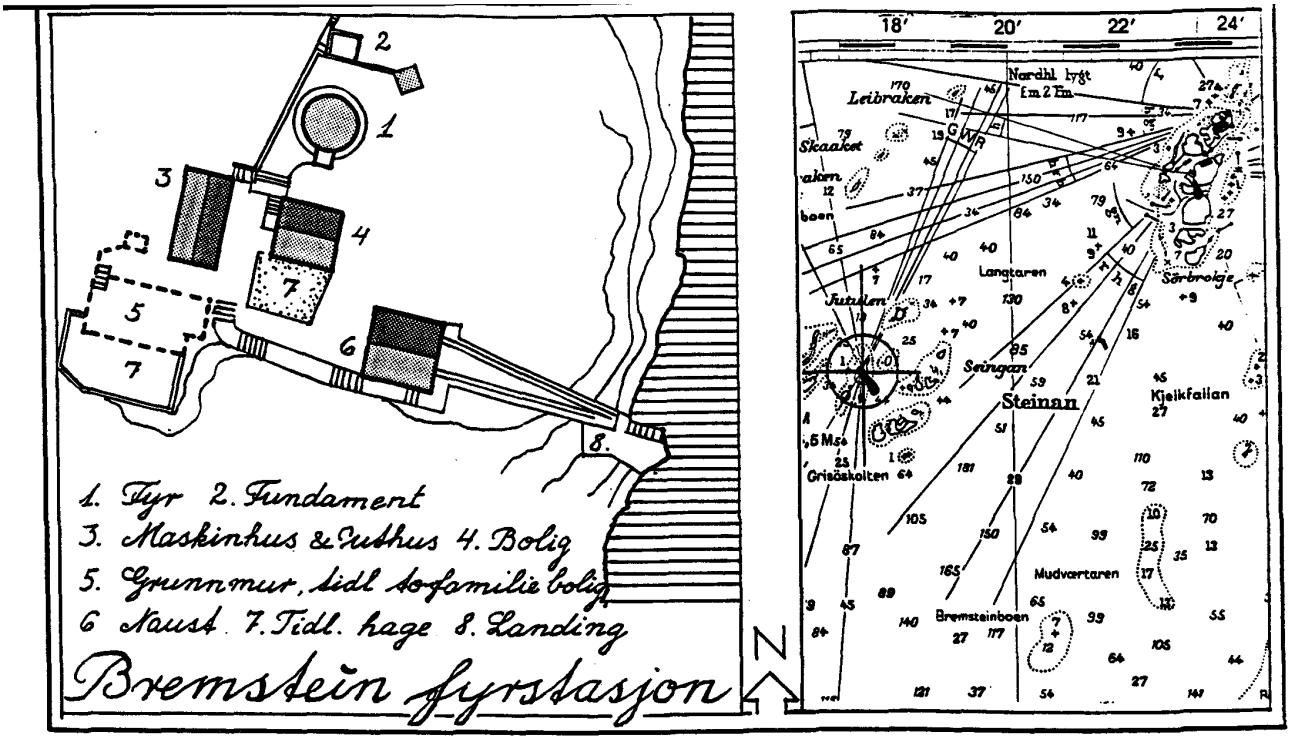

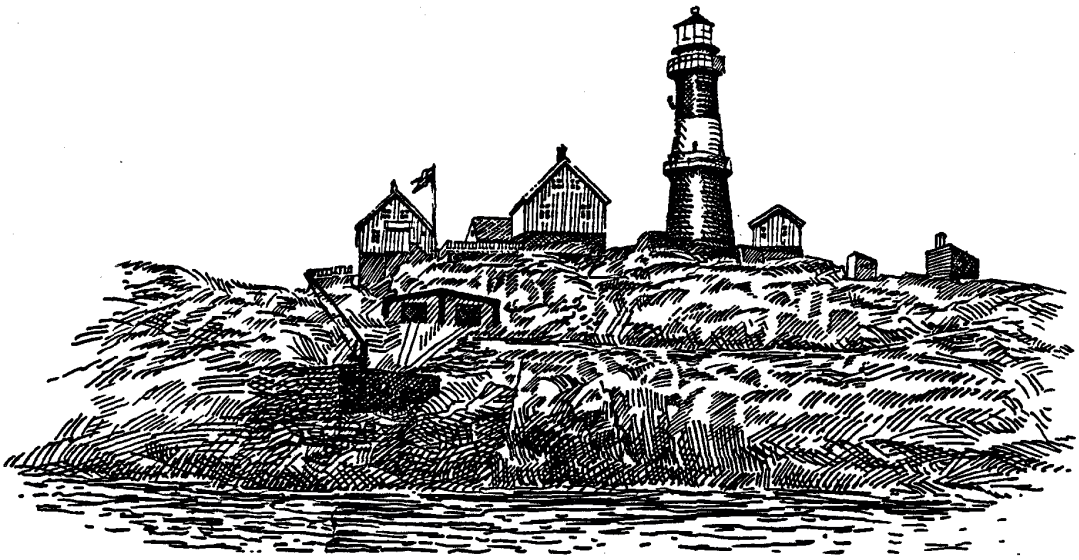

hvor det var le for storm og sjøpågang, med tanke på sikkerheten for personalet. Utsikten fra boligen var av underordnet betydning.

I boligen for betjeningen var det felles stue, kjøkken og bad og to soveværelser i første etasje, og på loftet et soveværelse og et ekstra værelse. I uthuset var det et arbeidsrom for hver av betjeningen, felles vedbod og klosett. Naustet var av betong og avdelt i to rom, et for fyrvokter og et på deling mellom assistenten og reserveassistenten. Fra naust til landing var det to ca. 30 m lange skinne-

Øverst: *Tegning etter registrering 1981 (t.v.) og utsnitt fra sjøkart, målestokk 1:50000 (t.h.).* Nærmest: *Fyrstasjonen med landing og kran sett fra øst. Tegning etter foto, Kystdirektoratet.*

ganger til landingen, hvor det var montert kran. Båten måtte alltid heises opp og settes inn i naustet.

I 1961 ble fyrstasjonen elektrifisert med strøm fra egne dieselaggregater. En del av uthuset ble ombygd til maskinsal.

I 1980 ble fyrstasjonen automatisert og avfolket.